

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

II. Nonnullæ diuisiones terminorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

definitionem termini, huiusque notitiam quidditativam non requiri notitiam quidditativam propositionis, sed confusam sufficere, quæ facilius potest acquiri, quam notitia termini quidditativa, sufficienter enim poterit quis terminum quidditativè cognoscere, si sciat propositionem esse orationem, quæ dicta possumus proferenti respondere, verum dicis, aut falsum dicis. Ex quo respondeo non definiri terminum per aliquid ignotius, quia notior est propositio cognitione confusa, quam terminus cognitione quidditativa, licet ignotior sit propositio cognitione quidditativa, quam terminus; quod nihil refert, quia terminus non definitur per propositionem quidditativè, sed tantum confusè cognoscendam.

Ultimò adverte ad cognoscendum prædicatum cuiusvis propositionis, quasdam dici propositiones de *tertio adiacente*, in quibus prædicatum extra copulam exprimitur, sicut in hac propositione *Petrus est albus*, in qua *albus* est illius prædicatum, alias dici de *secundo adiacente*, in quibus prædicatum intra copulam continetur ratione Participij inclusi, sicut in hac propositione *Petrus est*, in qua prædicatum est Participium inclusum in copula, idem enim est dicere *Petrus est*, ac dicere *Petrus est ens*, & idem sonat *Petrus currit*, ac *Petrus est currens*.

Obijciens secundo: Definitio termini assignata convenit propositioni, ergo non est bona cum aliis à definitio conveniat. Probatur Antecedens si resolvatur hac propositio *Petrus est albus* est propositio, alterum extremum in quod resolutio fiet, erit tota hac propositio *Petrus est albus*: ergo illi convenit definitio termini. Respondeo prædictam resolutionem tanquam in extremum in hoc complexum *Petrus est albus* non fieri formaliter quatenus est propositio affirmans Petrum esse album, sed quatenus est extremum componens propositionem illam, quæ in illud resolvitur. Ita definitio termini potest convenire propositioni non formaliter, quatenus est propositio, sed quatenus illi accidit esse extremum componens aliam propositionem à se distinctam.

Obijciens tertio: Eodè modo resolvitur propositio in copulam *est*, ac in subiectum, & prædicatum: ergo copula *est* habet rationem termini. Antecedens probatur: resoluta hac propositione *Petrus est albus*, Petrus non manet subiectum propositionis actus, sed tantum in potentia idem dicto de altero extremo. Sed copula *est* etiam manet in potentia, quia iterum copula adhibita potest dici *Petrus est albus*: ergo eodem modo resolvitur propositio in copulam ac in extrema. Respondent nonnulli facta resolutione propositionis, extrema, & copulam eodem modo in potentia permanere, & in ipsa fieri resolutionem, non tamen copulam esse terminum, quia non in illam tanquam in partem propositionis resolvitur, sed tanquam in partium nexum. Terminum autem non esse id, in quod quomodocumque propositio resolvitur, sed in quod resolvitur propositio tanquam in partem, ob idque dixisse Aristotelem *terminum voco, in quem resolvitur propositio ut prædicatum, & de quo prædicatur*. Cæterum Philosophus prædictis verbis, ut prædicatum, & de quo prædicatur, non intendit assignare specialia elementa resolutionis, quæ præ alijs, in quæ fiat resolutio, habeant rationem termini, sed exemplum adducere termini, quem definierat præcedentibus verbis in subiecto & prædicato, quæ sunt adequata elementa, in quæ resolutio fit. Respondeo ergo, resoluta hac propositione *Petrus est albus* conceptum *Petrus* actu non esse subiectum, tamen secundum se actu permanere, quia rectè concipitur Petrus extra propositionem; copulam verò actu non permanere, neque adhuc secundum se, quia conceptus copulæ nunquam potest reperiri, nisi cum actuali copulæ exercitio actu annexens extrema, & propositionem constituens. Aptum habes exemplum in resolutione hominis, quæ facta, materia & forma, est actu non maneat partes compositi, tamen manent quoad entitatem, vñio verò omnino desinit esse, nullò modo manet, & ita rectè dicitur hominem resolui in materiam, & formam, non tamen dici potest resolui vñionem.

PUNCTVM SECVNDVM.

Nonnulla divisiones terminorum.

Vlgo dividitur terminus in Mentalem, Vocalem, & Scriptum, iuxta triplicem propositionem mentalem, *Fauc. de Oniedo, Philosoph. Tom. I.*

vocalem, & scriptum. Propositio *mentalis* est interna enunciatio vñio de alio, seu internum iudicium, quo indico hoc esse illud. *Vocalis* propositio sunt voces, quæ substituantur loco mentalis propositionis: & *scripta* propositio dicitur scriptura quæ eandem propositionem mentalem notam facimus. Iuxta hæc terminus vocalis appellabitur extremum vocalis propositionis, & terminus scriptus dicitur extremum propositionis scriptæ, terminusque propositionis mentalis erit extremum propositionis mentalis. Cæterum cum voces & scriptura propriè non sint enunciationes, seu propositiones, sed propositionum substituta, quod adhuc ex se non habent, sed ex libera hominum impositione, illorum extrema propriè termini non sunt, sed impropiè & extrinsecè desumpta de nominatione à terminis propositionis mentalis, loco quorum ex libera hominum impositione substituantur.

Extrema mentalis propositionis propriè terminos appellat communis sententia, quod apud me difficultate non vacat, quam iam aperio. Terminus propositionis est subiectum de quo aliquid dicitur, & prædicatum, quod dicitur de alio: sed in propositione mentali, quæ propriè est formalis propositio, nihil est quod de alio dicatur, quia in conceptu interno respondente his vocibus *Petrus est animal*, non est vna pars, quæ de alia prædicetur, quia interna propositio partes non habet, sed est simplex qualitas, ut ostendam Controuerf. 5. de anima, Punct. 2. & etiam si plures partes haberet, vna de alia non prædicetur, cum inter se essent distinctæ, neque ipsa propositio de se ipsa enunciat, sed tantum est enunciatio obiecti, in quo reperitur subiectum, de quo dicitur prædicatum; & prædicatum, quod de subiecto dicitur: Ergo propositio mentalis secundum se non includit intrinsecè subiectum, & prædicatum, sed ad hæc terminatur: ergo secundum se & intrinsecè non habet terminos. Duplex propositio distinguenda est, *formalis*, quæ propriè & strictè loquendo tantum est propositio obiectiva, quæ non est propriè, & rigorosè propositio, sed obiectum propositionis, & constituitur in esse propositionis obiectivæ tanquam per formam extrinsecam per propositionem formalem. Ex his propositio obiectiva in se continet subiectum & prædicatum constituta in esse talium per propositionem formalem, & ob hanc rationem existimo in se includere extrema, quæ propriè termini dicuntur, & terminos includere licet formaliter constitutos in ratione terminorum, sicuti in ratione subiecti, & prædicati per formalem propositionem. Itaque cum ego dico *Petrus est albus*, interna & formalis propositio in se non continet subiectum, & prædicatum, neque terminos, sed obiectiva, quæ dicit intrinsecè & in se Petrum extrinsecè constitutum in ratione subiecti, & in ratione termini per propositionem mentalem; & album, seu eundem Petrum quatenus album eodem modo extrinsecè constitutum per eandem formalem propositionem in ratione prædicati.

Difficilius explicatè est, an copula non tantum constituitur per propositionem formalem, tanquam per formam, sicuti constituitur subiectum, & prædicatum tenentia se ex parte obiecti, ex parte cuius copula etiam se teneat, sed an formaliter sit ipsa mentalis propositio, vel in illa formaliter includatur. Censeo ego propositionem ipsam formalem, non esse formam extrinsecam constituentem copulam se tenentem ex parte obiecti, sed esse ipsam formalem copulam annexentem intentionaliter & extrinsecè in ordine ad nostrum intellectum subiectum, & prædicatum, in quibus tantum reperitur nexus intentionalis, quem habent ratione enunciationis, cum physice sint eadem entitas, quæ secum ipsa nullam vñionem habet, sed est simplex entitas, eadem se cum non per identitatem superadditam, sed per se ipsam. Confirmatur eadem doctrina: Propositio formalis est forma constituens obiectum, quod respicit in ratione subiecti, & prædicati: ergo est formalis copula illorum. Probò consequentiam: Subiectum formaliter constituitur in ratione subiecti, & prædicatum in ratione prædicati per illud, ex vi cuius annexuntur tanquam duo extrema; sed annexuntur per copulam: ergo constituantur in ratione subiecti, & prædicati per copulam. Sed propositio mentalis est id, per quod annexuntur: Ergo propositio mentalis est illorum formalis copula.

Nota insuper propositionem mentalem, vocalem, & scriptam.

scriptam habere idem subiectum, quod respiciunt tanquam obiectum, & potest dici propositio mentalis obiectiua in ordine ad propositionem formalem mentalem; & vocalis obiectiua in ordine ad propositionem vocalem; & obiectiua propositio scripta in ordine ad propositionem scriptam, similique modo dici habere terminos constitutos formaliter per propositiones illas, quarum sunt obiecta: Nihilominus tantum posse dici illud obiectum habere proprios terminos in ordine ad propositionem mentalem, quia hac tantum simpliciter est propositio, eademque ratione propositio terminos constituit, quia ipsa rationem propositionis participat.

4 Forma constituens terminum mentalem semper est significatiua, quia est cognitio, quae essentialiter est representatio obiecti, & per se ipsam illud exprimit, sicuti imago proprium obiectum. Forma constitutiua termini vocalis, quae est vox, non semper significatiua est, quia cum voces non habeant ex se significare obiectum (idem dicto de scripturis) sed ex libera hominum impositione, eo ipso quod homines impetiti non sint significationem aliquam huic voci, omnino illa carebit. Ob hanc rationem terminus vocalis diuiditur in *significatiuum*, & *non significatiuum*. De natura signi dicam Controuers. 8. Logica, modo tamen illa attingam, quae praecise ad rem explicandam sufficiunt. Signum est quod ordinatur ad aliquid representandum potentiae cognoscituae. Hoc est duplex, vnum *formale*, quod per se ipsum representat obiectum potentiae: aliud *instrumentale*, quod excitat representationem, seu cognitionem obiecti, quae representatio, seu cognitio est signum formale. Signum instrumentale de quo modo agimus duplex est: vnum *naturale*, aliud *ad placitum*. Signum naturale, quod ex natura sua independenter à libera hominum voluntate facit deuenire in cognitionem rei significatae, exemplum vulgo adducitur in fumo, qui nos ducit in cognitionem ignis, & in vestigio animalis, quo ducimur ad cognoscendum animal, à quo fuit impressum. Signum ad placitum est illud, quod supposita hominum conuentione, & non ex sua natura nos ducit in cognitionem rei representatae, sicuti hac vox *homo* nos ducit in cognitionem animalis rationalis, quia placuit hominibus hac voce animal rationale significari, qui eandem ad significandum lignum, vel lapidem potuerunt designare. Vtrumque signum tam in rebus, quam in vocibus reperitur, signum enim naturale reperitur in suspirio, quod signum est tristitiae, & in fumo, aut vestigio animalis. Quae vero sint signa propria, & quae impropria, definiam in Logica. Controuers. 8. Punct. 2. Signum ad placitum reperitur frequenter in vocibus, & in campanae sono, qui significat diuina officia esse celebranda, vel lectionem esse legendam.

His signis ad placitum duplex conceptus correspondet; quidam *ultimatus*, alius *non ultimatus*. Conceptus non ultimatus est cognitio ipsius signi secundum se nudè sumpti. Conceptus ultimatus est conceptus rei significatae per tale signum. Exempli gratia, audio ego Petrum proferentem hanc vocem *homo*, concipio vocem secundum se, hac conceptio conceptus non ultimatus dicitur; concipio insuper animal rationale, ad quod significandum vox hac est imposita, hic conceptus ultimatus dicitur.

PUNCTUM III.

Alia terminorum diuisiones.

1 Terminus mentalis diuiditur in *absolutum* & *connotatiuum*, quia diuisione absolutum non opponitur relationi, sed connotatiuum, cuius essentiam paucis explio. Connotare est simul cum isto aliud notare, cum quo vnus perfectus terminus constituatur. Vnde terminus connotatiuus erit ille qui rem significat per modum alteri adiacentis, nam illud, cui res adiacens significatur connotatum est proprii significati. Terminus absolutus est ille, qui rem significat per modum per se stantis, & non per modum alteri adiacentis, quod enim per se stans significatur, non connotat aliud, cum quo vnus perfectus terminus efficiatur, nomina enim relatiua sicuti *Pater* & *Dominus*, etsi connotent terminum, ad quem referuntur, non cum illo vnum terminum, seu vnum perfectum propositionis extremum constituunt, nomen enim *Pater* per se solum in hac propositione *Pater est generans*, & in aliis similibus, termini com-

pleti, & adequati perfectam rationem habet. Ex hoc inferitur omne nomen adiectiuum connotatiuum esse, quia significatur per modum alteri adiacentis, cum quo vnus perfectus terminus efficitur, & nomen substantiuum esse absolutum, quia rem significat per modum per se stantis.

2 Alio modo terminus diuiditur in *Categorematicum*, & *Synecategorematicum*. Terminus Categorematicus est terminus absolute significatiuus, qui in se categorema seu significationem habet, sicuti *homo*, & *leo*, qui independenter ab alio adiuncto vices termini in propositione habent. Terminus syncategorematicus est terminus consignificatiuus, qui per se solum non habet significationem, nisi valde imperfectam, tamen adiunctus alteri nouam constituit significationem distinctam ab illa, quam haberet sine eo, illud cui adiungitur. Hac ratione ferè omnes vtrumque terminum definiunt, secundum quam in omnium sententia hi termini *omnis*, *nullus*, *aliquis*, *neuter*, *utrumque*, & si qui sunt alij his similes, termini syncategorematici dicuntur; hi verò *homo*, *leo*, & reliqui nomine substantiuo significati, Categorematici omnium plausu dicuntur. Eandem rationem termini categorematici Summulistae omnes impetiti fuerant nominibus adiectiuis, sicut *album*, & *nigrum*: Hurtado verò *disp. 1. sect. 10.* affirmat hac nomina terminos syncategorematicos esse dicenda, quia seiuinctis nominibus substantiuus perfectam significationem non habent, cum enim quis audit *album* adiectiuè significatum, statim dubitat, quòdnam subiectum sit *album*, lignum, lapis, aut paries, & sic de reliquis adiectiuis.

3 Arriaga *disp. 1. sect. 4.* affirmat hac nomina adiectiua partim esse categorematica, partim syncategorematica. Syncategorematica ob rationem, quam adducit Hurtado; categorematica, quia saltem ex parte subiecti possunt per se ipsa poni, quod non conuenit nominibus *omnis*, *aliquis*, *nullus*; dicimus enim *homo est albus*, & non dicimus *homo est omnis*, seu *homo est aliquis*. Displicet hac ratio, quia cum dicimus *homo est albus*, ex parte praedicati subintelligitur idem substantiuum, quod se tenet ex parte subiecti, idem enim est, *homo est albus*, ac dicere *homo est homo albus*. Deinde alij termini, qui apud omnes syncategorematici dicuntur, eadem ratione possunt poni ex parte praedicati: possumus enim dicere, *Petrus est aliquis*, quod si non dicamus, *Petrus est omnis*, seu *Petrus est nullus*, non ideo est, quia positi praedicti termini ex parte praedicati propositiones non conficerent, sed quia conficerent propositiones falsas, sicuti non dicimus *Petrus est infinitus*, *Ioannes est immensus*, aut *Franciscus est omnipotens*, non quia praedictae enunciationes, propositiones non essent, sed quia essent propositiones falsae.

4 Aliud caput inuenio ex quo longe differunt reliqua nomina adiectiua ab illis signis *omnis*, *nullus*, *aliquis*; reliqua enim adiectiua significant formam absolutam realem, vt plurimum realiter distinctam à subiecto, cui adiungitur, sic *album* dicit albedinem; & *calidum* calorem, quae sunt accidentia physica, & realia; illa verò nomina *omnis*, *nullus*, &c. nullum accedens physicum important, quod adueniat subiecto, & se habeat tanquam forma ipsius concreti *omnis*, *nullus*, aut *aliquis*: si enim ab hoc concreto *aliquis*, velis formam abstrahere, sicuti potes abstrahere albedinem ab albo, nullam perfectò inuenies, neque illam reperies in his concretis *omnis*, *nullus*, *alter*, & *neuter*; quod si fortan aliquam vniuersalitatem, vel vniuersalitatis negationem mediteris, hac non erit quid physicum intentionali oppositum, distinctum saltem formaliter à subiectis, seu substantiis affectis praedictis signis.

5 Ob hanc formae significationem nomina adiectiua à praedictis signis distincta terminos categorematicos appellarem, neque huic denominationi obesse dicerem connotationem substantiuorum, quam habent, per quam connotatiua, & non syncategorematica constituuntur: aliàs connotatiuum, & syncategorematicum non distingueretur. Si verò contendas propter praedictam connotationem hac nomina absolute non esse dicenda categorematica, dummodò concedas differentiam à me assignatam, quam haud facillè poteris negare, à communi sententia, in quaestione de nomine discedes, in qua nullus, qui nolit, conuinci poterit.

6 Aduerbia sicuti, *benè*, & *malè* terminos esse mixtos inter